

01_dia

MaDok-program 2003 >>> 2023

02_dia

Amikor 2003-ban elindult a MaDok-program tervezése, akkor a cél a **jelenkorkutatás** és a **néprajzi muzeológia** gyakorlatának tudatos közelítése volt, praxis alapú és tematikus szempontból. Ebben az összefüggésben a **jelen** és az **idő** kulcsfogalmaknak számítottak. Ha ezt tekintjük kiindulópontnak, akkor a **múlt-jelen-jövő** egymáshoz való viszonya, illetve a **kronologikus gondolkodás** adja magát. Induljunk innen!

(MÚLT)

03_dia

A MaDok-**program múltja** és hősora innen nézve egyfajta sikertörténet. Az üdvtörténeti olvasatban helyet kapnak egyfelől azok az **intézmények**, országos, tematikus, városi és helyi múzeumok, egyetemi tanszékek, amelyek már a kezdetben is nyitottak voltak az együttműködésre és a közös gondolkodásra; másfelől fontos megemlíteni az indulás **lendületét**, amely kevésbé az intézményeket, mint inkább az ott dolgozó szakembereket jellemezte. Ha nem is zökkenőmentesen, de mégiscsak kialakult egy szakmai kapcsolatrendszer, kikristályosodtak jelenkutatási témák, és létrejöttek olyan múzeumi kollektívák, amelyek az adott intézményben előzménnyel rendelkeztek, vagy a jövőbeni elmozdulás eszközei lehettek. Farmer, műanyag, horgász- és turisztatárgyak, az esküvő, a tisztálkodás tárgyai és képei, egy település épp pusztuló vagy modern háztartásai, kézműves műhelyek ajándéktárgyai, régészeti leletek és mai dísz tárgyak összefüggései, vagy akár a kávéházi kultúra jelenségei – olyan kutatási és gyűjteménygyarapítási pontok, melyekhez **aktív kutatók** és **nyitott gyűjtemények** kellettek.

De ugyanennek a múltnak létezik üdvtörténeten túli olvasata is: már akkor is nehezítette a munkát az intézményi kultúra fragmentáltsága, a források hiánya, a mobilitás és a tudományos diskurzus akadozása, és sok esetben a mai tárgykultúrát ignoráló intézményi tekintet. De mégiscsak eltelt egy évtized, ami múzeumi idővel mérve igencsak rövid, mégis megmutatta, hogy talán tényleg szükség van valamiféle **hálózatos, közös gondolkodásra**. Viszont azt is láthatóvá tette, hogy a témák, a tárgyak és a lendület mellett szükséges a fogalmi és módszertani tisztánlátás is.

04_dia

Az a kérdés, hogy **mikortól számítjuk a jelen**, hogy létezik-e filozófiai értelemben vett jelen, és ezzel képes-e dolgozni egy gyűjteményi múltra épített intézmény, a múzeum, számomra csak kitararja a valódi problémát: hogy valamit – egy jelenséget, egy helyzetet, egy gyakorlatot, egy embert, egy cipőt, egy pólót, egy széket vagy egy szemüveget – **miért és hogyan** emelünk be egy múzeumi gyűjteménybe, és milyen módszereket választunk arra, hogy a dolgokat körbevevő, roppant bonyolult társadalmi kontextust is a **múzeumi tudás** és a **múzeumi közbeszéd** részévé tegyük. És ne csak improvizáljunk.

05_dia

Talán itt érdemes megemlíteni a MaDok-program kevésbé látható, kutatói műhelymunkára, együttműködésre és intenzív közös gondolkodásra fordított idejét, és az ebből született ...NYITOTT MÚZEUM... projektet és kézikönyvet. A kutatás tudományos ambíciója kettős volt: egyfelől a **fogalmi és módszertani** gondolkodás, ami az üdvtörténet helyett a **kritikát, több esetben a radikális önkritikát integrálta** a gondolkodásba, másfelől a részvétel és az együttműködés gyakorlatát próbálta meg beleírni a társadalmi muzeológia módszertanába. Ha megfogalmazhatom ezzel kapcsolatban a saját tapasztalataimat, akkor azt mondanám: számomra valahol itt ért véget az az idea, hogy a jelenkori társadalom a maga egészében, ámbár fragmentumaiban, de munkamegosztásban, egymáshoz illeszthető múzeumi mintázatba rendezhető – ahogy a MaDok-program fogalmazott a

kiindulópontján. És itt kezdődnek a kérdések: hogy mit is kezdünk a mával, a saját jelenünkkel, a minket közvetlenül körülvevő itt és most hétköznapi tudásaival, tapasztalataival, az emberek, a közösségek és a források kortárs összefüggéseivel – múzeumi perspektívából?

(JELEN)

Erre a kérdésre nagyon sokféle válasz adható. Folytassuk onnan, hogy a MaDok-program sokat emlegetett múltjából átlépünk a program jelenidejébe! Mi történik ma a Néprajzi Múzeumban, ami segít végiggondolni ezt a kérdést, és miként nyitható ki ennek a gondolati térnek újra az ajtaja az erre fogékony intézmények és muzeológusok számára? És mindez miként illeszkedik a Néprajzi Múzeum profiljába.

06_dia

Ettől az évtől egy főről három főre növekedett a MaDok-program muzeológusainak száma. Így most nemcsak a program korfája vált hibátlanná, hanem új nézőpontokkal is gazdagodott a közös gondolkodás. Gellér Judit kortárs fotográfiával, privát fotográfiával és fotóarchívumokkal (is) foglalkozó szakember, Zsoldos Anna pedig művészettörténész, aki kitűntetett figyelmet szentel a város és építészet kapcsolatára, illetve a technére (az építőmester és az építőmunkás mesterségbeli tudására). Közös indítottuk újra a MaDok-program **Kortárs műtárgyak** sorozatát: **kortárs források, személyes tapasztalatok és gyűjteményi kontextusok** munkacímen. Minden hónapnak más a szerzője, és egy lazán kidolgozott recepteskönyv szerint dolgozunk. Veszünk egy tárgyat vagy egy képet, gyűjteményen innen vagy túl, a tárgyból kiindulva, a tárgyra és gyűjteményre reflektálva fogalmazunk meg kérdéseket, melyeket aztán egy hónapig forrón tartunk. A bevezető írás a weboldalon jelenik meg, majd a körbejárás a MaDok közösségi média oldalán, heti két posztban. Kísérletnek indult, az összezsírozást szolgálta, majd sorozat lett belőle. Az eddigi témáink a kutyatartás, a szépség és arcápolás, az eldobhatóság, a kert, az ülés, a jóslás, az alvás és a tanulás voltak; médiumaink pedig privát fotográfiák és tárgyak: egy arcroll, két fóliahegesztett szatyor, egy flair szék, egy pakli tarot kártya és egy alvómaszk; és most már vendégszerzőnk is van már: Tihanyi Anna muzeológus személyében. Egy-egy téma, kép és tárgy végiggondolásához kidolgoztunk egy gondolkodási mechanizmust: az indító írás felteszi a kérdéseket, és láthatóvá teszi az értelmezés tágasságát, és bevonja a szerző személyes tapasztalatait a gondolkodásba. A további posztokban megjelenik a gyűjteményi kontextus (hasonló vagy ihletadó tárgyak a múzeumban), a tárgyak társadalmi kontextusa (környezet, általános használat); ajánlunk kapcsolódó olvasnivalót a Múzeum kiadványiból, vagy azon kívülről; és keresünk a Fortepan archívumából kapcsolódó képeket. A hónap végén a szerző készít egy összenézést, amiben összefoglalja, honnan hova vitte az olvasót, végül átadja a stafétát, bevezeti a következő hónap témáját. Ez a sorozat hasonlít is a hónap műtárgya sorozatra, meg nem is. Egyrészt nem szükséges gyűjteményi tárgytól indulni, hiszen tekinthetünk úgy a feldolgozás folyamatára, mint muzealizálásra. Másfelől lényegesen nagyobb teret hagyunk a személyes tapasztalatok számára. Erre a körülményre még hamarosan visszatérek.

07_dia

A sorozat belső szálaként jelen van egy privátfotó archívum előmunkálata is: ami látszik, és ami nem. Belevágtunk ugyanis egy olyan, múzeumi gyűjtőkampányok szervezésére alkalmas felület és adatbázis fejlesztésébe, amely kifejezetten kortárs privátfotó gyűjtésére és dokumentálására alkalmas, és időkezelésében valahol ott kezdődne, ahol a Fortepan abbamarad – a Fortepannal való együttműködés kifejezetten célja a projektnek, azonban a gyűjtés, a feldolgozás és az adatkezelés szempontjai a múzeumi normarendszerre épülnek. A projekt címe: **Jelenarchívum**. Megvalósítását egyelőre a források és a múzeumi adatbázisrendszer áthangolása is akasztja, de a specifikáció elkészült. A projekt felelőse Gellér Judit.

08_dia

A kortárs műtárgyak sorozat másik belső szála az üléshez és a székekhez kötődik, és a Múzeum tavaszi nyitása óta az első időszaki kiállítás irányába mutat, ami jövő héten nyílik, Zsoldos Anna és

Molnár Tamás kurátori együttműködésében. A kiállításban a Múzeum Bútorgyűjteményéből választott székek, és most készülő kortárs átíratok kerülnek közös térbe, az AU Műhely építészeinek munkája nyomán. A **Székátíratok** című kiállítás eredetileg a készülő gyűjteményi állandó egy témájához kapcsolódott, térben használható ülőbútorok tervezése volt a cél, végül egy kompakt és önálló időszaki kiállítássá vált, amit a tervezőkkel közösen egy kisléptékű, gyűjteményi tárgyak és kortárs tárgyak bemutatására alkalmas, műhelymunkára is lehetőséget teremtő, vándorkiállítássá alakítottunk. A muzeológiai és pedagógiai tesztelés itt kezdődik a Múzeumban, majd pedig összecsomagolható és vándoroltatható: más múzeumokban is izgalmas gondolkodási térré változhat. És ezzel át is fordulhatunk a kronológia jövőt vizionáló terepére.

09_dia (JÖVŐ)

Ha újra megfogalmazom a kérdést, hogy mit is kezdünk a múzeumban a mával, a saját jelenünkkel, a minket közvetlenül körülvevő itt és most hétköznapi tudásaival, tapasztalataival, az emberek, a közösségek és a források kortárs összefüggéseivel, és ebben milyen szerepet szánunk a Néprajzi Múzeumnak, akkor a következő kulcsfogalmak jutnak az eszembe: módszeresen kifejlesztett tudás- és eszközkészlet, átfordítható hasznos gondolati tér, hálózatosodás, közös munka, csere és együttműködés.

Ma már nem az a kérdés, hogy szüksége van-e a múzeumoknak Magyarországon a kortárs jelenségek múzeumi feldolgozására és interpretálására, hiszen a legtöbb intézményben ez mindennapi valóság. Hanem sokkal inkább az, hogy miként lehet az erőforrásokat és a tudást minél hatékonyabban összpontosítani, közösen, egymást is inspirálva gondolkodni és dolgozni. A program múltjában jól bevált stratégiák ehhez részben használhatók.

Szeretnénk például egy olyan képzési formát indítani, szemináriumi formában, amelynek keretében koncentrált és kritikus tudományos diskurzust építünk olyan fogalmakról, témákról és módszerekről, melyeket gyakran emlegetünk, akár használunk is, de más-más tapasztalataink vannak róla. Ilyen a közösségekkel való közös munka, a személyes tapasztalatok tárgyakon és képeken keresztül múzeumi feldolgozása; más tudományterületek és például a kutatásalapú művészet lehetőségeinek integrálása; a múzeumi gyűjtőkampányok lehetőségei és korlátai; a nyitott alkotófolyamatok múzeumi ideje; és sorolhatnám.

Ezzel összefüggésben újragomboljuk az elmúlt években, évtizedben megkopott intézményi kapcsolatokat, amihez fontos kiindulópont lesz a délutáni workshop – ahol nemcsak a személyes ismeretségek megkötésére, hanem a legfontosabb folyó kutatások rövid áttekintésére is nyitottak vagyunk.

És lebeg a szemünk előtt egy olyan foglalkoztatási forma is, aminek személyi költségeit a kultúrstratégiai feladatként besorolt MaDok forrásából fedeznénk, de a munka nem itt, a Múzeumban, hanem más, erre nyitott intézményben zajlik majd, ott, ahol erre igény, lehetőség és tér van. A diskurzusba ágyazott kutatás, a rendszeres információáramlás, illetve a képzés és oktatás egyensúlyát jelentősebb források nélkül is meg lehet valósítani – részlegesen. A források birtokában azonban közös fejlesztések, mobil kapcsolatok, kiállítások és kiadványok és létrehozhatók. A MaDok-program működésében szeretnénk ezt az irányt újra megerősíteni, és valami olyan közzé válni, ami az egyetem, a felnőttképzés és a múzeumi szakmunka lehetőségeit ötvözi, és akár már rövid távon is dinamizál már meglévő tudásokat, de létrehozhat új érdeklődéseket és irányokat.

Az elmúlt évek különös elzártsága, a társadalmi, a mentális, a gazdasági válság, a világban tapasztalható globális katasztrófák és háborús hangulat sajnos nagyon kedvez a bezáródásnak. Mindezeket a problémákat nem oldja meg egy múzeumi program, de teremthet egy olyan

platformot, amely érzékeli maga körül ezt a világot, és olyan módszereket és kérdéseket dolgoz ki, amely releváns és adekvát módon gondolnak bele ebbe a világba, a kortárs társadalmi közegbe, és erről tudósként és intézményként gondolnak valamit.

A délutáni workshopok alkalmával tehát olyan közös gondolkodásra invitálunk benneteket, ahol tehetünk egy lépést ennek a közös platformnak a megteremtésére.